

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania M. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G.
z udziałem M. Ł. i E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej
w W.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 19
maja 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 18 listopada 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 18 listopada 2020 r. oddalił apelacje wniesione przez M. P. i E. Sp. z o.o. Sp. k. w W. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. z dnia 18 czerwca 2019 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 19 grudnia 2017 r., w której organ rentowy stwierdził, że M. Ł. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom

emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od dnia 5 maja 2016 r. do dnia 19 lipca 2017 r. z tytułu umowy zlecenia zawartej z P.H.U. [...]. M. P..

Odwołująca się M. P. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 18 listopada 2020 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 13 ust. 1 lit. b pkt II rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 353¹ k.c., art. 83 § 1 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 327¹ § 1 i § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca podniosła, że w sprawie, bez dokonania głębszej analizy dla przeciętnego prawnika, jest oczywiste, że powołane podstawy skargi zasługują na uwzględnienie, gdyż ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej. Powyższe przesądza zaś o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym przyjęcie niniejszej skargi do rozpoznania.

Równocześnie skarżąca podniosła, że rozróżnienie wad czynności prawnych, o których mowa w art. 58 § 1 k.c. i art. 83 § 1 k.c. było przedmiotem wielu orzeczeń Sądu Najwyższego. Orzecznictwo w tym zakresie jest jednolite, a treść tych orzeczeń jednoznacznie wskazuje, że art. 83 k.c. i art. 58 § 1 k.c. stanowią odrębne, samodzielne i wykluczające się wzajemnie podstawy nieważności czynności prawnej. Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może być jednocześnie czynnością pozorną z tego choćby względu, że pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, druga zaś jest jedynie symulowana. Niekiedy ważna może być w świetle art. 83 § 1 zdanie drugie k.c. czynność ukryta. Dopiero wówczas jest możliwe badanie jej treści i celu w świetle kryteriów wyrażonych w art. 58 k.c. Nie jest więc możliwe obejście prawa przez dokonanie czynności prawnej pozornej.

Tymczasem uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji wskazuje, że Sąd ten dopuszcza występowanie jednocześnie wymienionych wyżej dwóch wad

czynności prawnych, a jego rozważania na temat przyczyny oddalenia apelacji pełne są sprzecznych ze sobą rozważań na temat materialnoprawnych podstaw rozstrzygnięcia, wzajemnego mieszania przesłanek nieważności wynikającej z dwóch, rozłącznych przepisów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01,

OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Choć bowiem skarżąca słusznie wskazuje na istotną dystynkcję pomiędzy pozornością czynności prawnej w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. a obejściem ustawy w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., to jej twierdzenia zmierzające do wykazania, że w niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nie określił, z którego rodzaju wadą czynności prawnej mamy do czynienia, są jednak w oczywisty sposób bezzasadne. Jak wynika bowiem jednoznacznie z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku, Sąd drugiej instancji dokonał własnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, który uzupełnił o informację dotyczącą okresów, w których zainteresowana M. Ł. była zatrudniona w spółce E. na podstawie umowy zlecenia oraz okresów, w których wystawiono dla zainteresowanej zaświadczenia A1 i na tej podstawie uznał, że poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne nie są wadliwe, wyjaśniając jednocześnie przyczyny niepodzielenia apelacyjnych zarzutów odnoszących się do tych ustaleń. W ramach rozważań

dotyczących kwalifikacji umów cywilnoprawnych jako tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, Sąd Apelacyjny przedstawił zaś jedynie poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w jego dotychczasowym orzecznictwie odnoszące się zarówno do pozorności czynności prawnych, jak i czynności mających na celu obejście prawa oraz czynności sprzecznych z zasadami współżycia społecznego. Oceniając sporną w sprawie umowę zawartą przez zainteresowaną z P.H.U. [...] M. P., Sąd drugiej instancji podkreślił jednak, uwzględniając w tym zakresie ustalony w sprawie stan faktyczny, że: „umowa stron faktycznie nie była wykonywana”, „charakter przedmiotu umów i charakter wykonywanych przez zainteresowaną czynności miał charakter pozorny”, „sporne w sprawie umowy zlecenia w istocie były pozorne” oraz „umowa zlecenia na pracę niewielkiej wartości, która uznana zostaje za pozorną (art. 83 k.c.), nie stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym...”. Spostrzeżeniom tym nie sprzeciwia się zaś w żadnym razie zdanie: „apelujący nie przedłożyli żadnych wiarygodnych dowodów, które pozwoliłyby na uznanie, że zawarta z M. Ł. umowa była wykonywana, a przede wszystkim, że jej celem nie było obejście przepisów prawa”, które odnosi się wszak do opisanych wcześniej zasad rozkładu ciężaru dowodowego i aktywności stron postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zainicjowanych odwołaniem od decyzji organu rentowego. Nie oznacza natomiast, że Sąd Apelacyjny, jak sugeruje skarżąca, dopuszcza równoczesne występowanie wad czynności prawnej uregulowanych w art. 83 § 1 k.c. i art. 58 § 1 k.c.

Końcowo Sąd Najwyższy podkreśla i to, że pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną, która podlega ustaleniu przez sądy powszechne. Ustalenie to nie podlega zaś kontroli kasacyjnej w jakimkolwiek aspekcie w ramach podstawy określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 21/09, LEX nr 515699; z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 334/09, LEX nr 604221; z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 281/10, LEX nr 786372; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 93/11, LEX nr 1163333; z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, LEX nr 1480316; z dnia 6 grudnia 2016 r., II UK 439/15, LEX nr 2188634). Skarżący może więc kwestionować jedynie prawidłowość zastosowania art. 83 k.c. w ustalonych przez sąd okolicznościach faktycznych i kwalifikację tych okoliczności w kategoriach pozorności (por. wyrok Sądu

Najwyższego z 2 kwietnia 2014 r., IV CSK 399/13, LEX nr 1477453). Co już wcześniej zostało jednak podniesione, ustalenia Sądu drugiej instancji jednoznacznie wskazują, że sporna umowa zlecenia nie była realizowana, a zatem zawarcie jej było czynnością symulowaną, mającą wywołać wobec osób trzecich przeświadczenie (niezgodne z rzeczywistością), że zamiarem stron tej czynności jest wywołanie skutków prawnych, objętych treścią ich oświadczeń woli, a co za tym idzie pozorną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2013 r., II PK 299/12, OSNP 2014 nr 7, poz. 100).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie wykazała potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu ze względu na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, orzekł jak w sentencji postanowienia.

a.S.